

Горобченко Юлія Юріївна
аспірантка кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник – д.ю.н., професор Харитонов Є.О.

ПРАВОВІ ВІДМІННОСТІ МІЖ СПАДКУВАННЯМ ЗА ЗАКОНОМ ТА СПАДКУВАННЯМ ЗА ЗАПОВІТОМ

Спадкове право, як елемент цивільного права, відіграє важливу роль у житті кожної людини. Серцевиною спадкового права є власність. Вона включає в себе сукупність спільних відносин, які виникають, змінюються та припиняються на основі передачі й прийняття невилученого з цивільного обігу майна.

Одним з найпоширеніших способів набуття права власності на майно є спадкування, яке згідно з ст. 1217 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) здійснюється на підставі приписів закону і/або положень заповіту.

Між вищезазначеними видами спадкування існує певна відмінність. Ознайомившись зі змістом положень ч. 2 ст. 1222 та ч. 2 ст. 2 ЦК України, можна дійти висновку, що за спадкодавцем закріплюється право заповісти власну спадщину учасникам цивільно-правовим відносин, до складу яких належать: фізичні особи, юридичні особи, держава Україна, АРК Крим, територіальні громади, іноземні держави, а також велика кількість інших суб'єктів публічного права.

ЦК України передбачило 5 черг спадкоємців за законом. До складу кожної з них належать фізичні особи, які, як правило, знаходяться в певних кровних і/або сімейних зв'язках з власником спадкового майна. Інші юридичні факти, що є підґрунтям набуття будь-якою з вищевказаних осіб статусу спадкоємця за законом, наприклад, її непрацездатність за віком або за станом здоров'я на момент відкриття спадщини, законодавець не взяв до уваги [1].

Згідно з ст. 1261 ЦК України до складу першої черги спадкоємців за законом належать: батьки спадкодавця; діти спадкодавця; той з подружжя, який пережив спадкодавця.

У відповідності до ст. 1262 ЦК України склад другої черги спадкоємців за законом утворюють: рідні брати та сестри спадкодавця; баба і дід спадкодавця з боку його батька і матері.

Ст. 1263 ЦК України передбачає, що представниками третьої черги спадкоємців за законом є рідні дядьки та тітки спадкодавця.

Відповідно до ст. 1264 ЦК України до четвертої черги спадкоємців відносяться фізичні особи, які проживали з спадкодавцем однією сім'єю не менше як п'ять років до часу відкриття спадщини.

Положення ст.1265 ЦК України передбачають, що до складу п'ятої черги спадкоємців за законом входять: інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно; утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї.

Проблемним питанням в галузі спадкування за законом визнається можливість спадкування між фактичним, а не юридично зареєстрованим подружжям. Згідно з законодавством України подружжя визнається спадкоємцем за законом лише у тих випадках, коли воно перебувало у зареєстрованому шлюбі з померлою особою. Проте, згідно зі ст. 74 СК України, якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними. На майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, поширюються положення глави 8 розділу II «Шлюб. Права та обов'язки подружжя» цього Кодексу.

Тобто при застосуванні ст. 74 СК України слід виходити з того, що ця норма поширюється на випадки, коли чоловік і жінка не перебувають у будь-якому іншому шлюбі та між ними склалися усталені відносини, які притаманні подружжю.

Для визначення осіб як таких, що перебувають у фактичних шлюбних відносинах, для вирішення майнового спору на підставі ст. 74 СК України суд повинен встановити факт проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без реєстрації шлюбу в період, упродовж якого було придбано спірне майно.

Будь-який спадкоємець за законом може стати спадкоємцем за заповітом, але не кожен спадкоємець за заповітом може стати спадкоємцем за законом.

Підґрунтя прийняття спадщини спадкоємцями за законом суттєвим чином відрізняється від підґрунтя прийняття спадщини за заповітом. Зокрема, перші беруть участь в процесі спадкування на підставі передбаченої приписами ЦК України черговості, а другі – за умови відсутності останньої, на підставі розпорядження, зробленого спадкодавцем на випадок невідворотного настання своєї смерті [2].

Таким чином, можливо зробити висновки:

- 1) приписи ЦК України передбачають тільки два різновиди спадкування: за законом і за заповітом;
- 2) між вказаними видами спадкування існує істотна відмінність, основні аспекти якої полягають в тому, що:
- 3) спадкування за заповітом з'явилося трохи пізніше від спадкування за законом;

- 4) спадкування за законом настає тільки в тих випадках, коли воно не змінене положенням заповіту;
- 5) коло спадкоємців за заповітом значно ширше від кола спадкоємців за законом;
- 6) підставою здійснення спадкування за заповітом є розпорядження, зроблене спадкодавцем на випадок припинення свого життя, а підставою здійснення спадкування за законом – безпосередні приписи ЦК України;
- 7) також необхідно додати такі аспекти:
- 8) коло спадкоємців за заповітом визначається заповідачем, а коло спадкоємців за законом – безпосередніми нормами ЦК України;
- 9) станом на сьогоднішній день в нашій державі спадкування за заповітом відбувається рідше, ніж спадкування за законом [3].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Харитонов Є.О., Старцев О.В. Цивільне право України : підручник / Є.О. Харитонов, О.В. Старцев. – Вид.2, – К. : Істина, 2007. – 816 с.
2. Спадкове право: навч. посіб. / Ю.О. Заїка, Є.О. Рябоконь. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 352 с.
3. Ковальчук Я.В. Основоположні аспекти відмінності між спадкуванням за законом та спадкуванням за заповітом / Я.В. Ковальчук // Часопис Київського університету права. – К., 2009. – С. 198-200.

Данча Мирослав Іванович

аспірант кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Калітенко О.М.

КОЛЕКТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Колекторські компанії з'явилися в Україні після кризового 2008-го року, коли фінансові установи зіткнулися з великою кількістю проблемних кредитів. За певну винагороду, тобто відсоток від суми боргу, колектори допомагають повернути кошти законними і незаконними методами. Діяльність таких компаній дійшла і до житлово-комунального господарства (далі – ЖКГ) [2].

Сфера ЖКГ являється однією з найбільш проблемних державних і комунальних сфер. Одним із самих головних завдань, яке потрібно вирішувати в даній сфері, є боротьба з постійно зростаючою дебіторською заборгованістю.